

ВІДГУК ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА

Малюги Наталії Михайлівни,
докторки економічних наук, професорки,
завідувачки кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту
Поліського національного університету
на дисертаційну роботу Корнят Ірини Володимирівни на тему: **«Управлінський облік і контроль функціонування пасажирського автотранспорту в смартмісті»**, подану до захисту на здобуття ступеня доктора філософії
в галузі знань 07 «Управління та адміністрування»
за спеціальністю 071 «Облік і оподаткування»

1. Актуальність обраної теми дисертаційного дослідження. Смартмісто є сучасною моделлю урбаністичного розвитку, яке об'єднує всі доступні ресурси для досягнення спільних цілей та забезпечення інтересів мешканців. Важливим елементом успішного функціонування смартміста є інформаційний ресурс, оскільки цифровізація соціально-економічних процесів ставить нові вимоги до управління. Смартмісто інтегрує мешканців, підприємства, громадські та державні установи в єдине інформаційне середовище, що дозволяє оптимізувати управлінські процеси.

Ефективне управління транспортними потоками є ключовим індикатором успішності смартміста. Особливу роль у цьому відіграють автотранспортні підприємства, які забезпечують значну частину пасажирських перевезень. Їх ефективність залежить від багатьох внутрішніх і зовнішніх чинників смартміста, які необхідно враховувати в системі управління. Управлінський облік є основою для управління діяльністю автотранспортних підприємств. Він не лише інтегрує їх в інформаційне середовище смартміста, але й створює інформаційні передумови для автономного управління та саморегуляції. Облікова інформація також використовується для зовнішнього контролю та муніципального управління послугами з перевезення пасажирів. Це свідчить про необхідність удосконалення та адаптації управлінського обліку до сучасних реалій функціонування в умовах смартміста.

Слід відзначити, що проблематикою управлінського обліку в транспортній сфері займаються багато українських науковців, однак швидкий розвиток смартміст кардинально змінює фінансово-господарські процеси в транспортній галузі, що вимагає від фахівців з обліку і контролю постійного пошуку нових рішень. З огляду на сказане вище, дисертаційну роботу Корнят І.В. слід вважати актуальною як в теоретичному, так і в практичному значенні, метою якої є удосконалення теоретико-методичних положень та розробка практичних рекомендації щодо організації управлінського обліку і контролю діяльності пасажирських автоперевізників для їх адаптації до умов смартміста.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій. В дисертації зроблена вдала спроба нового вирішення наукового завдання обґрунтування теоретичних, методичних напрацювань та прикладних розробок у сфері управлінського обліку та контролю за функціонуванням автотранспортних підприємств з перевезення пасажирів для цілей ефективного управління транспортними потоками у смармісті.

Окремої уваги заслуговують науково-методичні підходи до удосконалення облікових процесів у смартмісті через ресурсний, сезонний, інноваційний, автоматизаційний та комунікаційний аспекти функціонування, що дозволяє оперативно отримувати повну інформацію про витрати ресурсів, ефективно керувати пасажиропотоками у сезонних змінах, повною мірою впроваджувати транспортні інновації, автоматизувати облік і управління та формувати розвинуте інформаційне середовище. Вірогідність отриманих результатів ґрунтується на теоретичній розробці автором досліджуваної проблеми, критичному узагальненні наукових праць вітчизняних і зарубіжних вчених та спеціальної наукової літератури з питань взаємообумовленості інноваційної діяльності та ефективності діяльності підприємств.

Наукові положення, висновки та рекомендації, які викладено в дисертаційній роботі, є обґрунтованими та достовірними. Вони ґрунтуються на базових положеннях економічної теорії, результатах теоретичних і прикладних досліджень вітчизняних і зарубіжних вчених з питань управлінського обліку та контролю, інформації міжнародних організацій і Державної служби статистики України, законодавчих і нормативно-правових актах, які регламентують організацію обліку та формування звітності у транспортній сфері економіки, результатах досліджень, проведених автором. Автором опрацьовано значну кількість наукових праць вітчизняних та закордонних дослідників (перелік з 218 найменувань), що забезпечує надійну методологічну основу дослідження.

При підготовці роботи використано сучасні методи наукового пізнання, в тому числі загальнонаукові та спеціальні методи наукового пошуку – діалектичний, методи аналізу й синтезу, індукції й дедукції, причинно-наслідкового зв'язку, абстрактно-логічний метод, порівняння, групування, аналогії, абстрагування та інші. Використання такого інструментарію відповідає визначеним завданням дослідження, що дозволило дисертанту досягти поставленої в дисертаційній роботі мети.

Зміст роботи повною мірою розкриває тему наукового дослідження, структурна побудова відповідає визначеним завданням роботи, виклад матеріалу є логічним, висновки та рекомендації, зроблені в дисертації, можна вважати науково обґрунтованими.

Перший розділ дисертаційної роботи «Теоретичні передумови обліку і контролю діяльності пасажирських автоперевізників у смартмісті» присвячено аналізу сутнісних характеристик інформаційно-комунікаційних технологій, які доцільно використовувати пасажирськими перевізниками у смартмісті. Досліджено сучасні інноваційні транспортні технології у діяльності міського пасажирського автотранспорту країн ЄС та в Україні. При цьому значну увагу приділено характеристиці організаційно-технічних особливостей підприємств пасажирського автотранспорту та їх впливу на управлінський облік і контроль в смартмісті. Слід відзначити інтегровану класифікацію витрат і доходів основної діяльності пасажирських автоперевізників з позиції обліку і контролю. В розділі значну увагу приділено обґрунтуванню впливу інноваційних трендів розвитку пасажирського автотранспорту в умовах смартміста на витрати та доходи діяльності перевізників.

У другому розділі дисертаційної роботи «Управлінський облік діяльності пасажирських автоперевізників в смартмісті» викладено запропоновані автором науково-методичні підходи облікового відображення пасажирських автоперевезень в умовах автоматизованого управління пасажиропотоками. Особливу увагу приділено організації автоматизованого управління пасажиропотоками, веденню управлінського обліку витрат на функціонування пасажирського автотранспорту з використанням технології глобального позиціонування, здійсненню управлінського обліку доходів та фінансових результатів діяльності пасажирських автоперевізників в умовах системи NFC-валідації.

Третій розділ «Контроль функціонування пасажирського автотранспорту та інформаційна синхронізації зі смартмістом» містить науково-методичні підходи щодо вдосконалення інструментарію внутрішнього та зовнішнього контролю та інформаційної підтримки управління транспортними підприємствами. Розроблена інформаційна схема внутрішнього контролю функціонування пасажирських перевізників. Значну увагу у розділі приділено питанню взаємодії внутрішнього та зовнішнього контролю функціонування автотранспортних підприємств. Заслужовує на увагу розроблена структура Звіту про управління у контексті її використання для рейтингового оцінювання автотранспортних підприємств.

Дисертаційна робота Корнят І.В. охоплює широке коло питань, які стосуються удосконалення теоретичних, методичних та організаційних положень управлінського обліку та його адаптації до сучасних особливостей функціонування автотранспортних підприємств у смартмісті. Здобувачка обґрунтовує власне бачення існуючих проблем у сфері управлінського обліку та контролю за функціонуванням автотранспортних підприємств з перевезення

пасажирів для цілей ефективного управління транспортними потоками у смармісті, пропонує низку відповідних практичних рекомендацій з їх подолання. Викладення матеріалу у дисертації ведеться логічно у відповідності до визначених завдань.

Дослідження має теоретичний, методичний і прикладний аспекти. Головна ідея дисертації простежується в усіх розділах роботи. Висновки є достатньо обґрунтованими, що випливають із проведеного дослідження та отриманих результатів. Тема дисертаційної роботи, її мета і завдання повністю розкрито у змісті дисертації.

3. Достовірність та новизна наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій підтверджується обраною методологією дослідження. У дисертації чітко сформульовано мету дослідження, поставлено та реалізовано теоретико-методичні та практичні завдання. В цілому є підстави констатувати, що автору вдалося вирішити завдання та досягти мети дисертаційного дослідження. Зміст дисертаційної роботи свідчить про суттєвий внесок автора в розвиток досліджуваної проблематики та новизну наукового доробку.

Наукова новизна отриманих у дисертаційній роботі результатів полягає в розробленні й обґрунтуванні теоретико-методичних положень та практичних рекомендацій щодо організації управлінського обліку і контролю функціонування пасажирських автоперевізників відповідно до вимог смартміст. Найбільш вагомими науковими здобутками містяться у таких положеннях дисертаційної роботи:

розроблено комплексну методику діджиталізації управлінського обліку фінансових результатів функціонування пасажирських автоперевізників з одночасним використанням технологій глобального позиціонування та безконтактної валідації оплати за проїзд для ідентифікації операційних витрат та обчислення операційних доходів на основі застосування двовимірної калькуляційної одиниці «пасажиро-кілометр» (с. 110-112, 167-169). Це дає змогу автоматизовано врахувати кількість перевезених пасажирів та пройденому автотранспортом відстань у міському просторі смартміста;

сформовано інтегровану класифікацію витрат і доходів основної діяльності пасажирських перевізників у контексті використання інтегрованих класифікаційних критеріїв (с. 67-68), яка забезпечує формування єдиної методики визначення фінансових результатів, їх управлінського обліку та контролю з виробленням типового підходу до врахування внутрішніх та зовнішніх умов функціонування різних видів автотранспортних підприємств;

представлено інформаційно-змістову схему відображення процесу надання транспортних послуг на рахунках бухгалтерського обліку (с. 92-100) одночасно в емітентів електронних проїзних документів та пасажирських автоперевізників у контексті врахування функціональних можливостей технологій глобального позиціонування та безконтактної валідації пасажирів в управлінському обліку та контролі у взаємозв'язку з ефективним управлінням смартмістом;

удосконалено порядок узагальнення та надання внутрішнім стейкхолдерам для вироблення оптимальних управлінських рішень облікової інформації щодо функціонування пасажирського автотранспорту з формуванням та інформаційним наповненням внутрішньої управлінської звітності (с. 103-106), який комплексно відображає інформацію про пасажиропотоки у транспортній мережі міста, перевезень пільгових категорій громадян та відшкодувань з бюджету, використання електроенергії пасажирським транспортом, операційні витрати та собівартість транспортних послуг, основні операційні доходи, рентабельність транспортних маршрутів;

позиціонування зовнішнього контролю за функціонуванням ринку пасажирських автоперевезень як важливого елементу забезпечення публічності, дисциплінованості, контрольованості в наданні якісних адміністративних послуг для мешканців смартміст, а також всеохопному рейтингуванню автотранспортних підприємств для фінансового або суспільного винагородження кращих та застосування додаткових контрольних процедур для деяких суб'єктів рейтингового оцінювання (с. 139-142).

Вище зазначене дає змогу зробити висновок, що роботі властива наукова новизна, яка поглиблює теоретичні та практичні засади організації управлінського обліку і контролю функціонування пасажирських автоперевізників відповідно до вимог смартміст.

4. Повнота викладу в наукових публікаціях, зарахованих за темою дисертації, наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Основні результати дослідження опубліковано в 15 наукових працях, з яких 5 фахових статей, у яких опубліковані основні наукові результати обсягом 5,0 друк. арк. (автору належить 4,0 друк. арк.), 10 праць апробаційного характеру загальним обсягом 1,6 друк. арк. (автору належить 1,55 друк. арк.), що дозволяє вважати виконаними положення п. 8 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженеу Постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 року.

Положення дисертаційного дослідження, яким властива наукова новизна, повною мірою відображені у фахових виданнях, обговорені на науково-практичних конференціях. Представлені у дисертаційній роботі наукові результати, висновки і пропозиції належать особисто автору та є значним науковим доробком. З наукових праць, опублікованих у співавторстві, у дисертаційній роботі використано лише ті ідеї та положення, що отримані автором особисто.

5. Значущість дослідження для науки і практики та шляхи його використання. Представлені дисертанткою результати дослідження, висновки та рекомендації мають як теоретичне, так і практичне значення. Значення наукових результатів, отриманих Корнят І. В., полягає в обґрунтуванні теоретичних і методичних засад управлінського обліку та контролю за функціонуванням автотранспортних підприємств з перевезення пасажирів для цілей ефективного управління транспортними потоками у смармісті.

Дослідження має істотне значення для управління регіональною економікою через обліково-аналітичні та контрольні інструменти. Наукову значущість дослідження визначає розроблена дисертанткою комплексна методика управлінського обліку функціонування пасажирських автоперевізників з одночасним використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій у смартмісті та запропонована інформаційна схема контрольного середовища перевізників, інтегрована класифікація витрат і доходів, сформовані рекомендації з вдосконалення внутрішньої звітності для прийняття оптимальних управлінських рішень щодо функціонування пасажирського автотранспорту, обґрунтування шляхів підвищення ефективності управління діяльністю пасажирських перевізників, що сприяють розвитку цифрових транспортних систем і забезпечують стійкість урбаністичних утворень в умовах діджиталізації.

Практичну значимість дослідження мають розроблені автором рекомендації з удосконалення управлінського обліку і контролю функціонування пасажирського автотранспорту смартміста, що на рівні окремого підприємства сприятиме формуванню облікової інформації на основі технології глобального позиціонування про параметри функціонування пасажирського автотранспорту для автоматизації обліку витрат, на регіональному рівні – економічному відновленню країни, активізації іноземних інвестицій в економіку через отримання повної та достовірної облікової інформації про транспортно-інфраструктурні процеси, розробці стратегії подальшого соціально-економічного розвитку міста. Про практичну значимість науково-методичних розробок автора свідчить те, що вони знайшли

застосування в діяльності транспортних підприємств, зокрема, ТОВ «Менс-авто» (довідка № 128 від 7.05.2025 р.), ПП «Терновояж» (довідка № 1006 від 11.06.2025 р.), а також у Головному управлінні Держпродспоживслужби в Тернопільській області (довідка № 09/2016 від 02.06.2025 р.) та Управлінні стратегічного розвитку міста Тернопільської міської ради (довідка № 49/2 від 19.06.2025 р.). Окремі результати дослідження використовуються у навчальному процесі та при розробці освітніх програм Західноукраїнського національного університету (довідка № 126-28/883 від 16.04.2025 р.).

6. Ідентичність змісту анотації та основних положень дисертації.

Аналіз змісту анотації засвідчує її відповідність основним положенням, які викладено в тексті дисертації. Анотація не містить положень чи ідей, які не зазначені в основному тексті дисертації.

Анотація подана українською та англійською мовами і є узагальненим коротким викладом основного змісту дисертаційного дослідження. В анотації автором стисло окреслено основні результати дослідження, зазначена наукова новизна та чітко охарактеризовано практичне значення роботи.

Анотацію та текст дисертації оформлено відповідно до вимог, встановлених МОН України.

7. Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності.

Аналіз наукових публікацій, що висвітлюють основні результати дисертаційної роботи Корнят І. В., не виявляє порушень академічної доброчесності, таких як академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація чи фальсифікація. У дисертаційній роботі наведені посилання на джерела інформації для кожного випадку використання тверджень, розробок, відомостей, ідей та статистичних даних. Представлена на захист наукова робота відповідає нормам законодавства про авторське право і суміжні права та демонструє прагнення надати достовірну інформацію про результати власної наукової діяльності, застосовані методики досліджень і джерела інформації.

8. Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертаційної роботи і її окремих положень.

В цілому позитивно оцінюючи дослідження, виконане Корнят Іриною Володимирівною, варто вказати на деякі дискусійні та недостатньо висвітлені в дисертаційній роботі положення.

1. У дисертації важливою є пропозиція щодо розробки комплексної методики діджиталізації управлінського обліку фінансових результатів, проте не повною мірою висвітлено, яким чином технології глобального позиціонування

та безконтактної валідації оплати за проїзд інтегруються в систему обліку і як забезпечують точне визначення величини витрат та доходів. Необхідно більш детально обґрунтувати доцільність використання калькуляційної одиниці «пасажиро-кілометр» у порівнянні з іншими можливими підходами до калькулювання; не надано достатнього аналізу альтернативних вимірників (наприклад, «рейс», «тонно-кілометр» для вантажних перевезень чи «година роботи транспорту») та їхніх переваг/недоліків у різних контекстах. Не враховано, що для різних видів транспорту або для різних управлінських завдань (наприклад, контроль витрат на паливо, амортизацію) оптимальний вимірник може відрізнятися. Варто було б провести порівняльний аналіз кількох вимірників, щоб обґрунтувати, чому саме «пасажиро-кілометр» є найбільш ефективним для управлінського обліку в умовах смартміста, або ж вказати, за яких умов доцільно використовувати інші одиниці.

2. Що стосується пропозицій дисертантки по структурі та змістовному наповненню Звіту про управління через об'єднання фінансових та нефінансових показників, то формулювання «збільшення кількості графічних елементів» і «електронні інтерактивні форми» є декларативними, оскільки не розкривають суті новизни та не аргументують її ефективність. Також не в повній мірі окреслено, хто є користувачами такої звітності, як саме її використання забезпечить ефективність контролю чи рейтингування.

3. В роботі висвітлюється роль емітентів електронних проїзних документів (висновок 5), але механізм їхньої взаємодії з перевізниками описано досить спрощено. Не розкриті потенційні конфлікти інтересів між цими суб'єктами, наприклад, щодо розподілу доходів, контролю за даними, або ризиків, пов'язаних з кібербезпекою. Доцільним було б дослідити питання кібербезпеки застосовуваних для обліку і контролю систем, зокрема, яким чином технічні збої на валідаторах (коли не спрацьовують транспортні картки та інші засоби електронної оплати) впливають на недоодержання доходів транспортних підприємств, провести аналіз таких ситуацій за певний період. Крім того, не враховано, що емітенти електронних проїзних документів можуть бути як комунальними, так і приватними структурами, що впливає на їхні бізнес-моделі та, відповідно, на управлінський облік. Дослідження виграло б від більш детального аналізу фінансових та організаційних моделей взаємодії, включаючи можливі варіанти розрахунків та обліку транзакцій, що дозволило б розробити більш практичні рекомендації.

4. Дисертанткою пропонується «єдина інтегрована методика» та «типовий підхід» до обліку витрат і доходів (висновок 3). Хоча ідея уніфікації є привабливою, вона може не враховувати специфіку різних моделей бізнесу (наприклад, міські маршрутки та міжміські автобуси) або різного розміру

підприємств. Крім того, такий підхід може обмежити гнучкість управлінського обліку, який, за своєю суттю, має бути адаптивним до конкретних потреб менеджменту. Замість універсалізації більш доцільним було б розробити матрицю або модель, яка б дозволяла адаптувати класифікацію витрат і доходів під конкретні умови та стратегічні цілі кожного окремого підприємства, враховуючи при цьому основні принципи, сформовані в роботі.

5. Робота фокусується на вдосконаленні управлінського обліку, але недостатньо чітко пояснює, як запропоновані інновації узгоджуються з чинними національними стандартами бухгалтерського обліку (НП(С)БО) та міжнародними стандартами фінансової звітності (МСФЗ). Наприклад, як визнання доходів і витрат, отриманих через емітентів електронних квитків, відображається у фінансовій звітності. Це важливо, оскільки управлінський облік часто використовує дані фінансового обліку як основу. Робота б значно виграла б при конкретизації прикладів та схем кореспонденції рахунків, що ілюструють, як запропоновані управлінські підходи інтегруються в загальну систему фінансового обліку, забезпечуючи при цьому достовірність і прозорість звітних даних.

Наведені зауваження не зменшують загальну позитивну оцінку дисертаційного дослідження, мають виключно дискусійний характер та можуть слугувати орієнтиром подальшої наукової роботи.

В цілому дисертаційна робота Корнят Ірини Володимирівни залишає позитивне враження, а відмічені дискусійні положення і окремі недоліки не знижують її наукового і практичного значення.

За змістом та оформленням дисертація Корнят Ірини Володимирівни на тему: «Управлінський облік і контроль функціонування пасажирського автотранспорту в смартмісті», відповідає встановленим вимогам Міністерства освіти і науки України, зокрема:

паспорту спеціальності 071 – «Облік і оподаткування», галузь знань 07 «Управління та адміністрування»;

вимогам, встановленим Порядком присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженому Постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 року.

Таким чином, дисертація Корнят Ірини Володимирівни є прикладом наукового дослідження, що виконано особисто автором, характеризується завершеністю та єдністю змісту.

9. Загальна оцінка роботи, її відповідність встановленим вимогам.

Дисертаційна робота Корнят Ірини Володимирівни на тему: «Управлінський облік і контроль функціонування пасажирського автотранспорту в смартмісті» є завершеною, самостійно виконаною науковою працею, враховує нові теоретичні, методичні та практичні підходи до реалізації актуального наукового завдання щодо покращання організації управлінського обліку і контролю діяльності пасажирських автоперевізників для їх адаптації до умов смартміста. Тему дисертації розкрито в повному обсязі, вирішено поставлені завдання, реалізовано мету дослідження, представлено нові наукові результати, які мають як теоретичне значення, так і практичну цінність, а повнота їх викладу в опублікованих працях свідчать про самостійність автора, високий рівень підготовки дослідження.

Враховуючи актуальність, наукову новизну, важливість одержаних автором наукових результатів, їх обґрунтованість і достовірність, а також практичну значимість сформульованих положень і висновків, дисертаційна робота Корнят Ірини Володимирівни на тему: «Управлінський облік і контроль функціонування пасажирського автотранспорту в смартмісті» відповідає «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженому Постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 року, а її авторка – **Корнят Ірина Володимирівна** заслуговує на присудження ступеня доктора філософії зі спеціальності «071 – Облік і оподаткування» галузі знань «07 – Управління та адміністрування».

Офіційний опонент:

докторка економічних наук, професорка,
завідувачка кафедри бухгалтерського обліку,
оподаткування та аудиту
Поліського національного університету

Наталія МАЛЮГА

ПІДПИС ЗАСВІДЧЕНО
Начальник відділу діловодства
виконання Поліського національного університету
«19» 08

